

УДК 327(73:569.4)"2017/2024"

Аліна Зубова

АМЕРИКАНО-ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ ЗА ЧАСИ АДМІНІСТРАЦІЙ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ТА ДЖО БАЙДЕНА

Стаття присвячена порівняльному аналізу американо-ізраїльських відносин за часи адміністрацій Дональда Трампа та Джо Байдена. Автор детально розглядає підходи двох президентів до ізраїльсько-палестинського конфлікту та їхню політику щодо Ізраїлю. Значна увага приділяється безпрецедентній підтримці Ізраїлю за часів Трампа, зокрема, визнанню Єрусалиму столицею та суверенітету над Голанськими висотами. Натомість, автор аналізує курс Байдена на відновлення ідеї створення палестинської держави та більш збалансованого ставлення до конфлікту.

Ключові слова: *Сполучені Штати Америки, Ізраїль, Дональд Трамп, Джо Байден, Близькосхідний регіон, палестино-ізраїльський конфлікт, безпека, Іран.*

Постановка проблеми. США та Ізраїль традиційно мають міцні зв'язки, що є ключовим елементом американської політики на Близькому Сході. Однак підходи різних адміністрацій до розвитку цих відносин та врегулювання палестино-ізраїльського конфлікту істотно відрізнялися. Трамп обрав безпрецедентну політику максимальної підтримки Ізраїлю, тоді як Байден прагне до більш збалансованого ставлення з урахуванням інтересів палестинців. Ці відмінні курси створюють серйозні проблеми та виклики для регіону і світу.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Під час роботи над статтею було проаналізовано численні аналітичні статті, новини та звіти. Зокрема в роботах

А. М. Захарченко та В. В. Александрюк (2022), А. Дехахена (2021) аналізуються позитивні наслідки політики Трампа, особлива увага приділяється підписанню «Авраамських угод», яке безумовно стало проривом у цього застарілому конфлікті. Детальний аналіз основних ідей та відмінностей близькосхідної політики Джо Байдена від його попередника показали В. О. Швед (2021) та Х. Юссеф (2021) у своїх статтях. У праці А. М. Захарченко (2022) були висвітлені нещодавні події, які кардинально змінили американську зовнішню політику на Близькому Сході. При написанні статті з урахуванням її проблематики був використаний офіційний документ декларації «Авраамських угод». Тож можна зробити висновки, що обрана тема є актуальною.

Метою статті є порівняльний аналіз американо-ізраїльських відносин за адміністрацій Дональда Трампа та Джо Байдена, виявлення відмінностей у їхніх підходах до Ізраїлю та палестино-ізраїльського конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Особисті погляди та переконання президентів США та їхніх найближчих радників традиційно відігравали важливу роль у визначенні зовнішньополітичного курсу держави. Ізраїль історично розглядається як один з ключових стратегічних союзників Сполучених Штатів на Близькому Сході. З наближенням чергових президентських виборів питання особливих відносин між Вашингтоном та Тель-Авівом знову привертає значну увагу експертного середовища та громадськості. У зв'язку з цим актуальним стає порівняльний аналіз політики адміністрацій 45-го президента Дональда Трампа та чинного 46-го президента Джо Байдена щодо Держави Ізраїль.

Передвиборна риторика Дональда Трампа привернула увагу через відмінність від позицій попередників. Новообраний президент критикував політику своїх

попередників щодо надмірної підтримки арабських монархій Перської затоки та недостатньої допомоги Ізраїлю – єдиній демократії регіону і важливому партнеру США [7]. Це викликало в Ізраїлі очікування щодо зміцнення стратегічного партнерства з Вашингтоном, але водночас зневіру палестинців у неупередженому посередництві США.

Проізраїльський курс Трампа загострив відносини з арабським світом, підірвавши авторитет Сполучених Штатів як ключового гравця у врегулюванні конфліктів в цьому регіоні. Розчарування деяких країн спонукало їх шукати альтернативних союзників – Росію чи Китай [6].

Проте критика та невдоволення не змусили Трампа відхилитися від обраного курсу. Протягом усього свого президентства він залишався вірним другом Ізраїлю, підкріплюючи це не лише гучними заявами, а й конкретними діями. Обірвавши майже всі контакти з палестинцями, Трамп підписав документ про визнання Голанських висот ізраїльською територією. Також за часи свого президентства він відмовився від процесу створення двох держав, переніс посольство США з Тель-Авіву до Єрусалиму, визнавши це законною столицею Ізраїлю, закривав очі на ізраїльські поселення та вирішення проблеми палестинських біженців [1].

Як з'ясувалося згодом, попередні кроки Трампа були лише підготовкою до подальших дій. Трамп представив свій план врегулювання палестино-ізраїльського конфлікту, який назвав «Угодою століття». Згідно з планом, Ізраїль мав отримати багато палестинських територій, захоплених у 1967 році, тоді як палестинцям пропонувалася лише фінансова компенсація, що не враховувало їхні інтереси. Палестинське керівництво відхилило цю пропозицію та розірвало відносини з США через упередженість плану [6]. Такий курс щодо палестинців не

зупинив Дональда Трамп, і він продовжив політику повної підтримки Ізраїлю, взявши на себе посередницьку роль у налагодженні відносин між єврейською державою та деякими арабськими країнами.

Через зміни після «Арабської весни» багато арабських країн переключили увагу з палестино-ізраїльського конфлікту на стримування зростаючого впливу Ірану, який вони вважали більшою загрозою. Це спричинило зміну пріоритетів і зміщення палестинського питання з порядку денного арабських країн [3]. США скористалися цим для побудови альянсу між Ізраїлем та поміркованими арабськими країнами проти Ірану. Результатом стали «Авраамські угоди» про нормалізацію відносин між Ізраїлем та ОАЕ, Бахрейном, Суданом і Марокко у 2020 році. Ці мирні угоди мали закласти підґрунтя дипломатичної, економічної та іншої кооперації на Близькому Сході [5, 2020]. Передбачалося створення альянсу для боротьби з організаціями на кшталт ХАМАС чи «Хезболла», що чинять опір нормалізації відносин Ізраїлю з арабськими країнами [15].

Під час президентства військово-технічна складова політики Дональда Трампа щодо Ізраїлю була на високому рівні. По-перше, обидві країни активно працювали над створенням системи протиракетної оборони та розробкою нових видів озброєнь, зокрема винишувачів. По-друге, вони тісно співпрацювали у сфері розвідки, що допомагало протистояти загрозам з боку Ірану, Сирії, Іраку та терористичних угруповань, таких як ХАМАС і «Хезболла». Спільні зусилля були спрямовані на зменшення присутності Ірану в регіоні, знищення ракетних установок у Сирії та стримування її союзників – Росії, Іраку та Туреччини [17].

Дії Трампа щодо підтримки Ізраїлю були продиктовані не лише особистими симпатіями та міцною дружбою з

Беньяміном Нетаньягу, а й прагненням заручитися підтримкою впливової групи виборців – протестантів-євангелістів та американських євреїв, які є прихильниками підтримки Ізраїлю. Намагаючись підвищити свій знижений рейтинг після процедури імпідменту, Трамп розраховував, що рішучі проізраїльські кроки допоможуть йому здобути більше голосів на президентських виборах 2020 року. Проте, незважаючи на ці зусилля, на наступних виборах переміг представник демократів Джо Байден.

На відміну від прихильника Ізраїлю Трампа, який вживав жорстких заходів проти Ірану, Байден задекларував курс на збалансовану політику щодо палестино-ізраїльського конфлікту та захист прав людини. Він поновив участь США в миротворчій місії ООН БАФОР на Голанських висотах та відновив фінансову допомогу палестинцям [4]. Однак спроби вивести війська з Афганістану та налагодити діалог з Іраном протягом першого року призвели до ускладнення відносин США з близькосхідними союзниками та дестабілізації ситуації в регіоні. Це підірвало довіру союзників до здатності Вашингтона гарантувати безпеку, змусивши їх шукати альтернативні гарантії від Росії та Китаю, чия активність у регіоні зростає. Непослідовна політика останніх адміністрацій США на Близькому Сході лише поглибила хаос, посиливши вплив регіональних гравців та переорієнтацію низки країн на інших впливових акторів, що не відповідає геополітичним інтересам Сполучених Штатів [4].

На початку свого президентства Джо Байден не розглядав палестино-ізраїльське питання як першочергове, не призначаючи тривалий час спеціального посланника з цього питання, на відміну від попередніх адміністрацій. Він також не представив чіткого плану врегулювання конфлікту, зосередившись натомість на заявах про необхідність врегулювання палестинсько-ізраїльського конфлікту на основі

принципа двох держав. Хоча адміністрація Байдена декларує підтримку ідеї «двох держав», конкретної стратегії врегулювання поки що немає. Після років руйнівної політики Трампа щодо палестинців США намагалися сприяти відновленню палестино-ізраїльських відносин, але без чіткого плану дій [4]. Президент США наголошував, що перш ніж вести переговори про врегулювання, потрібно вирішити більш нагальні проблеми, такі як погіршення якості життя палестинців на окупованих територіях, недорозвиненість цих районів і труднощі з водо- та енергопостачанням [18].

На відміну від попередніх адміністрацій, які пропонували конкретні ініціативи для врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту, такими як «Новий початок» Обама чи програма «Мир заради процвітання» Трампа, підхід Джо Байдена відрізняється уникненням чіткої позиції з ключових спірних питань, таких як статус Єрусалима, ізраїльських поселень і палестинських біженців. Байден надіслав сигнал про відхід від односторонньої підтримки Ізраїлю часів Трампа, проте не зробив конкретних кроків для відновлення ролі США як неупередженого посередника у врегулюванні конфлікту. Замість запропонування власної «дорожньої карти» нова адміністрація обрала більш обережну стратегію, утримуючись від жорстких позицій з принципів для палестино-ізраїльського протистояння питань та уникаючи конфронтації з будь-якою зі сторін [17].

Незважаючи на декларування більш збалансованого підходу до палестино-ізраїльського конфлікту, на практиці Джо Байден виявляв підтримку Ізраїлю. Зокрема, під час загострення у 2021 році, коли ХАМАС обстрілював Ізраїль ракетами з Сектора Газа, Байден комунікував з ізраїльським урядом, засуджуючи дії ХАМАСу та наголошуючи на праві Ізраїлю на самооборону. США виділили додатковий \$1 млрд для

зміцнення ізраїльської системи ПРО «Залізний купол» [2]. Водночас, адміністрація Байдена розглядала питання безпеки Ізраїлю в широкому регіональному контексті та закликала інші сторони долучитися до мирного процесу [9].

Після початку російської агресії в Україні напруження у відносинах США з Ізраїлем та арабськими країнами загострилося через їхню відмову приєднатися до західних санкцій проти Росії, що свідчить про зменшення впливу Вашингтона в регіоні [2]. Саме тому адміністрація Байдена почала рішучі дії. Засуджуючи в багатьох аспектах політику свого попередника, Джо Байден розглядав «Авраамські угоди» як шлях до подальшої нормалізації ізраїльсько-арабських відносин [4]. У першій половині каденції адміністрація Джо Байдена вважала за потрібне розвивати «Авраамські угоди» шляхом нових угод Ізраїлю з сусідами [12]. Зокрема, обговорювалася можливість встановлення дипломатичних відносин між Ер-Ріядом та Тель-Авівом в обмін на військові гарантії США для Саудівської Аравії. Однак Білий Дім спростував ці чутки, демонструючи обережність щодо складного переговорного процесу [8]. Бо існував великий шанс зірвання угоди саме через осуд зі сторони інших арабських держав. І основною причиною посередництва США у цій угоді були побоювання про посилення позицій КНР в регіоні, зокрема поглиблення відносин з Ізраїлем та арабськими країнами.

Однак у жовтні 2023 року масштабна терористична атака ХАМАСу в Ізраїлі, що спричинила численні жертви, зірвала цю угоду [10]. Ескалація конфлікту розглядалася як спроба Ірану та Росії не допустити нормалізації відносин між Ізраїлем та арабськими країнами [16]. Жорстка відповідь Ізраїлю призвела до обурення арабо-місльманського світу, який звинувачував США у байдужості до палестинців через беззаперечну підтримку єврейської держави [14].

Незважаючи на це, США не припинили надавати допомогу своєму найбільшому союзнику. З жовтня 2023 року адміністрація Байдена надала Ізраїлю понад 100 пакетів військової допомоги, включно з боєприпасами, бомбами, ракетами та стрілецькою зброєю. У квітні 2024 року Байден розглядав нові продажі зброї Ізраїлю на \$18 млрд, включаючи 50 винищувачів F-15 [11].

Аналізуючи політику США в цьому регіоні, можна прослідкувати зміни у ставленні США до Близького Сходу. Видно, наскільки жорсткіше та рішучіше стала американська позиція в деяких аспектах. Яскравим прикладом цього є реакція Вашингтона на масований ракетний удар Ірану по всій території Ізраїлю 13 квітня 2024 року. Цей безпрецедентний акт став переломним моментом в ескалації ситуації на Близькому Сході, створивши передумови для переростання регіонального конфлікту в глобальне протистояння. Реакція міжнародної спільноти була рішучою: США, Велика Британія, Франція та інші країни долучилися до знищення іранських ракет ще в повітрі.

Ці позитивні зміни важливі не лише для США та Заходу загалом, а й особисто для президента Джо Байдена напередодні виборів. Зважаючи на нестабільний етап війни в Україні, адміністрація шукає нові можливості продемонструвати виборцям рішучість своєї політики. Так, на початку травня 2024 року з'явилася інформація про те, що Сполучені Штати та Саудівська Аравія розпочали переговори щодо безпрецедентної безпекової угоди за формулою «безпека в обмін на лояльність». Згідно з певними джерелами, США можуть гарантувати Ер-Ріяду ядерний захист та сприяти створенню незалежної Палестинської Держави за умови визнання її саудитами. Натомість Саудівська Аравія має розірвати більшість зв'язків із Китаєм та Росією [13].

Висновки. Міцні американо-ізраїльські зв'язки мають глибоке історичне коріння, проте кожна нова адміністрація вносить корективи у формат цих особливих відносин. За Трампа взаємодія США з Ізраїлем набула безпрецедентно проізраїльського характеру. Його одностороння підтримка Тель-Авіва сприяла «Авраамським угодам» з арабськими країнами та покращенню американо-ізраїльських відносин, але погіршила стосунки з палестинцями і радикальними режимами. Байден спочатку обрав ліберальний курс з акцентом на демократію та права людини, як і його попередник з демократичної партії, прагнучи деескалації близькосхідного конфлікту. Проте агресія Росії в Україні та загрози від Ірану змусили адміністрацію переосмислити важливість регіону і перейти до більш реалістичного підходу заради національної безпеки США. Це спонукало Байдена до збалансованої позиції щодо Ізраїлю з урахуванням геополітичних чинників.

Список літератури:

1. Вергелес А. В. Безпековий вимір американсько-ізраїльських відносин за президентства Дональда Трампа. *Цифровий архів Острозької академії*. 2020. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324186319.pdf>. (дата звернення: 21.03.2024)
2. Захарченко А., Александрюк В. «Авраамські угоди» та перспективи врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту. Репозитарій Одеського національного університету імені І.І.Мечникова. 2022. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/34633>. (дата звернення: 21.03.2024)
3. Захарченко А. М. Відносини між США та ЄС в контексті проблем безпеки Близького Сходу в період президентства Д. Трампа. *Політичне життя*. 2022.

- URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/7966>. (дата звернення: 21.03.2024)
4. Швед О. В. Формування основних засад близькосхідної політики адміністрації Джо Байдена. *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. URL: <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh/article/view/181>. (дата звернення: 21.03.2024)
5. The Abraham Accords Declaration. U.S. Department of State. 2020. URL: <https://www.state.gov/the-abraham-accords/>. (дата звернення: 21.03.2024)
6. Soekarno A. A. United States' unwavering support to Israel: biased foreign policy in Israel-palestine conflict under president Donald Trump's Administration (2016-2019). *Journal of International Relations*. 2019. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/United-States'-Unwavering-Support-to-Israel%3A-Biased-Soekarno-Uto-mo/32694773d4c6ec12a88063875f2eba321bdd9eeb>. (дата звернення: 21.03.2024)
7. Dekhakhena A. Fuelling disdain: President Trump's policy towards the Israeli-Palestinian conflict. *Journal of Islamic Jerusalem Studies*. 2021. URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1484698>. (дата звернення: 21.03.2024)
8. Exclusive: US-Saudi defence pact tied to Israel deal, Palestinian demands put aside. / S.Nakhoul, J. Mackenzie, M. Spetalnick, A. Yaakoubi. *Reuters*. 2023. URL: <https://www.reuters.com/world/us-saudi-defence-pact-tied-israel-deal-palestinian-demands-put-aside-2023-09-29/>. (дата звернення: 21.03.2024)
9. Jiang Z. Biden's Middle East policy: inheritance and changes to Trump's Middle East policy. Jiang. *Atlantis Press*. 2021. URL: <https://www.atlantispress.com/proceedings/icprss-21/125961705>. (дата звернення: 21.03.2024)
- 10.
11. Livni E., Gupta G. What we know about the war Between Israel and Hamas. *The New York Times*. 2023. URL: <https://www.nytimes.com/article/israel-gaza-hamas-what-we-know.html>. (дата звернення: 21.03.2024)
12. Masters J., Merrow W. U.S. Aid to Israel in four charts. *Council on Foreign Relations*. 2024. URL: <https://www.cfr.org/article/us-aid-israel-four-charts>. (дата звернення: 21.03.2024)
13. Mouton D. E. The post-October 7 US strategy in the Middle East is coming into focus. *Atlantic Council*. 2023. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-in-the-middle-east-is-coming-into-focus/>. (дата звернення: 21.03.2024)
14. Nardelli A., Jacobs P., Martin A. US and Saudis near defense pact meant to reshape *Middle East Bloomberg*. 2024. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-05-01/us-and-saudis-near-defense-checkout=true>. (дата звернення: 21.03.2024)
15. Nereim V., Rubin A., Ward E. U.S. response to Israel-Hamas war draws rury in Middle East. *The New York Times*. 2023. URL: <https://www.nytimes.com/2023/10/17/world/middleeast/biden-israel-gaza-anger.html>. (дата звернення: 21.03.2024)
16. Norlen T., Sinai T. The Abraham Accords – Paradigm Shift or Realpolitik? *The George C. Marshall European Center for Security Studies*. 2020. URL: <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/abraham-accords-paradigm-shift-or-realpolitik#toc-united-states-interests-calculations>. (дата звернення: 21.03.2024)
17. Pacchiani G. Hezbollah praises Hamas, says attack is message to Arab countries normalizing ties with Israel. *The Times of Israel*. 2023. URL: https://www.timesofisrael.com/liveblog_en/try/hezbollah-praises-hamas-says-attack-is-message-to-arab-countries-normalizing-

ties-with-israel/. (дата звернення: 21.03.2024)

18. Richman J. Trump approves largest-ever aid package to Israel. *Jewish Journal*. 2018. URL: <https://www.sun-sentinel.com/florida-jewish-journal/fl-jj-trump-aid-package-israel-turkey-f-35s-20180814-story.html>. (дата звернення: 21.03.2024)
19. Youssef H. 10 things to know: Biden's approach to the Israeli-Palestinian conflict. United States Institute of Peace. 2021. URL: <https://www.usip.org/publications/2021/06/10-things-know-bidens-approach-israeli-palestinian-conflict>. (дата звернення: 21.03.2024)

Рекомендовано до друку –

к. політ. наук, доцентом Захарченко А. М.

Стаття надійшла в редакцію 14.05.2024 р.

Zubova A. O. - student of the Faculty of International Relations, Political science and Sociology of Odesa I. I. Mechnikov National University.

US-ISRAELI RELATIONS DURING THE PRESIDENCY OF DONALD TRUMP AND JOE BIDEN

The article is devoted to a comparative analysis of U.S.-Israeli relations during the administrations of Donald Trump and Joe Biden. The author examines in detail the approaches of the two presidents towards the Israeli-Palestinian conflict and their policies regarding Israel. Significant attention is paid to the unprecedented support for Israel during Trump's tenure, including the recognition of Jerusalem as the capital and sovereignty over the Golan Heights. In contrast, the author analyzes Biden's policy of reviving the idea of a Palestinian state and a more balanced approach to the conflict.

Key words: *United States of America, Israel, Donald Trump, Joe Biden, Middle East, Israeli-Palestinian conflict, security, Iran.*